

Buddhist Political Leadership for Good Governance of Organizational Executives: A Case Study of Local Administrative Organizations in Phitsanulok Province

PhrakruPaladsuwathanabuddhikun¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

Abstract

This research article aimed to study Buddhist Political Leadership for good governance of organizational executives: a case study of local administrative organizations in Phitsanulok Province. This was the qualitative research. in-depth interviews were conducted with 20 key informants who were local government administrators in Phitsanulok Province, selected using a purposive sampling. Data analysis was conducted by analyzing and synthesizing documents, books, textbooks containing concepts and theories, as well as related research, to identify variables that influenced the good governance of local government administrators. The research findings indicated that political leadership required a sense of duty, non-discrimination, straightforwardness, integrity, collaborative problem-solving, working within the legal framework, coordinating and promoting public participation in project implementation and discussions between project operators and affected communities, and leading a project to achieve its objectives, along with conducting

¹ Wat Phra Si Rattana Mahathat Woramahawihan

Corresponding author, e-mail: aofmcu@gmail.com, Tel. 092 993 9656

annual surveys of public satisfaction with the organization's services. The elements of Buddhist political leadership that influenced the thinking of local government administrators included: frequent meetings, unity in meetings, adherence to laws and regulations, setting a good example for the public, respecting and honoring elders, upholding the rule of law, fairness, refraining from abuse of power in decision-making, protecting important community sites, and promoting high-performing personnel who can successfully manage the organization and achieve its objectives.

Keywords: Leadership, Management, Local Government Organization

ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหาร องค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก

พระครูปลัดสุวัฒนพุทธคุณ¹

Received: March 19, 2025

Revised: March 28, 2026

Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำราที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองต้องรู้หน้าที่ไม่เลือกปฏิบัติ ตรงไปตรงมา ไม่คดโกงและแก้ปัญหาาร่วมกันทำงานอยู่ในกรอบของกฎหมาย ประสานความร่วมมือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่และหารือระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และการนำพาโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์พร้อมจัดสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์กรเป็นประจำทุกปี องค์กรประกอบในด้านของภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประชุมกันเนืองนิตย์ การพร้อมเพียงกันประชุม การปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างต่อประชาชน เคารพเชื่อฟังและให้เกียรติผู้ใหญ่ ตั้งมั่นในหลักนิติธรรม มีความยุติธรรม ไม่ลุแก่อำนาจในการตัดสินใจ ปกป้องรักษา

¹ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวรมหาวิหาร

Corresponding author, e-mail: aofmcu@gmail.com, Tel. 092 993 9656

สถานที่สำคัญของชุมชน ส่งเสริมบุคคลากรที่ปฏิบัติงานดีสามารถบริหารงานสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, การบริหารจัดการ, องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

บทนำ

การเมืองท้องถิ่น ภายใต้ระบบการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น อันเป็นกลไกสำคัญที่ทำการเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชนในท้องถิ่น ทั้งการบริหารท้องถิ่น (ฝ่ายบริหาร) และการควบคุมตรวจสอบ (ฝ่ายนิติบัญญัติ) นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองเป็นส่วนประกอบสำคัญของการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย นักการเมืองหรือผู้ปฏิบัติงานทางการเมืองมาจากการเลือกตั้งของประชาชน การบริหารองค์การมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชน ดังนั้นต้องเป็นผู้นำที่มีการตัดสินใจที่เด็ดขาดและเป็นต้นแบบมองไกล มองรอบด้าน กล้าหาญ เสียสละ อดทน ว่องไวต่อปัญหา มีความคิดก้าวหน้าริเริ่มสร้างสรรค์ มีความคิดยืดหยุ่น ขยันหมั่นเพียร มีความวิริยะ อุตสาหะ มีความจริงใจในการปฏิบัติหน้าที่เห็นประโยชน์ของประชาชนมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่โกหกหลอกลวงประชาชน ให้สัญญากับประชาชนไว้อย่างไรต้องกระทำให้ได้อย่างที่สัญญาไว้กับประชาชนและที่สำคัญต้องยึดมั่นในหลักของธรรมาภิบาล (ไพบุลย์ สุขเจตน์, 2563) การบริหารงานของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงมีความสำคัญต้องรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นมากมาย จากเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางด้านการเมือง ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมที่มีความแตกแยกทางความคิดสูงในปัจจุบัน องค์การจึงต้องการผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำสามารถบริหารจัดการองค์การได้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2552)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการบริหาร การจัดทำบริการสาธารณะ การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา การเงินและการคลัง และการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (โชคสุข กรกิตติชัย, 2561) การบริหารองค์การ

ปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับประชาชน บางครั้งเกิดการผูกขาดอำนาจและผลประโยชน์ของบุคคลเฉพาะ เช่น ปัญหาการไม่ทราบข้อกฎหมาย หรือข้อบัญญัติต่าง ๆ ในการบริหาร ปัญหาความเห็นแก่ประโยชน์ของพวกพ้องของตนเป็นสำคัญ ปัญหาการบริหารงานที่ไม่มีความชัดเจนในเรื่องของงบประมาณ ปัญหาการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาการปฏิบัติงานโดยขาดความรับผิดชอบต่อนักที่และผลที่จะตามมา (สรพสิทธิ์ ชมภูษ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์, 2564) ภายใต้กรอบการบริหารจัดการภาครัฐดังกล่าว ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ได้กำหนดหลักธรรมาภิบาล 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (ราชกิจจานุเบกษา, 2552) ซึ่งถือเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการยกระดับการบริหารภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นของประชาชน และการพัฒนาการบริหารงานท้องถิ่นให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ผู้นำเป็นบุคคลที่ช่วยเหลือให้กลุ่มปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (อัคพงศ์ สุขมาตย์ และคณะ, 2560) ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญของผู้นำที่จะให้องค์กรประสบความสำเร็จ องค์กรประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำ ประกอบด้วย ด้านคุณลักษณะ อำนาจพฤติกรรม และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารและความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงองค์การในรูปแบบใด ๆ ก็ตามให้ประสบความสำเร็จได้นั้น องค์กรต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถให้กับบุคลากรซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดขององค์กร (สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ, 2558) จึงถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลปฏิบัติงานขององค์การในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กล่าวได้ว่า ผู้นำจะใช้ภาวะผู้นำในการปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการติดต่อสัมพันธ์กันเพื่อมุ่งบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม จะเห็นว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์การและการจัดการเพราะจะทำให้มีการปฏิบัติที่จะให้เกิดจุดมุ่งหมายขององค์การบรรลุเป้าหมาย องค์กรไม่ว่าจะเป็นระดับภาครัฐหรือเอกชน ระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่นภาวะผู้นำล้วนมีความสำคัญ เพราะก่อให้เกิดผลที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

การมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถย่อมนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยภาวะผู้นำของผู้บริหารนับเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างอิทธิพลและชักนำพฤติกรรมของบุคคลในองค์การให้มุ่งสู่ความสำเร็จ ซึ่งตัวชี้วัดที่สำคัญของภาวะผู้นำ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน (ไพบุลย์ สุขเจตนิ, 2563) ขณะเดียวกันความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่น ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมนโยบาย การสื่อสาร และผลการบริหารงานในพื้นที่ ดังนั้น ภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จังหวัดพิษณุโลกเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่าง ทั้งด้านการคมนาคม การศึกษา การสาธารณสุข และการบริการ อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นพื้นที่เชื่อมโยงกับเขตชายแดน ส่งผลให้มีบทบาททั้งด้านความมั่นคงและการพัฒนาในระดับภูมิภาค นอกจากนี้ จังหวัดพิษณุโลกยังมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการให้บริการ (Hub) ของกลุ่มจังหวัดสี่แยกอินโดจีน ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพ และเศรษฐกิจ ซึ่งเอื้อต่อการสร้างโอกาสและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง

อย่างไรก็ตาม ด้วยความเป็นศูนย์กลางและความหลากหลายของประชากรในพื้นที่ส่งผลให้จังหวัดพิษณุโลกต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งด้านความมั่นคง เช่น การเฝ้าระวังพื้นที่ การจัดระเบียบสังคม และการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงปัญหาทางสังคม เช่น การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาเด็กและกลุ่มเปราะบาง ตลอดจนความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและโอกาสของประชาชน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก, 2565)

ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการมีผู้นำที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และแนวคิดภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสียสละ และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ จังหวัดพิษณุโลกจึงเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการศึกษาเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่สะท้อนทั้งศักยภาพในการพัฒนาและความซับซ้อนของปัญหาในระดับท้องถิ่น

ได้อย่างชัดเจน อันเพื่อให้สามารถวิเคราะห์บทบาทของภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร หนังสือ ตำราที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 20 รูป/คน จากตำแหน่งงาน ได้แก่ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล, รองนายกเทศมนตรี รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และหัวหน้าฝ่ายงานในสำนักงาน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interviews Form) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ การศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์ ฉบับภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอปริหานิยธรรม

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) หรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสาร หนังสือ ตำรา

ที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการทบทวน วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ตัวแปรที่ส่งผลต่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวนทั้งสิ้น 20 รูป/คน จาก 4 กลุ่มหลักในจังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มตัวแทนภาคประชาชน โดยมุ่งเน้นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่อย่างชัดเจน

1) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย เจ้าคณะภาค รองแม่กองบาลีสนามหลวง อธิการบดีมหาวิทยาลัยสงฆ์ รองเจ้าคณะภาค ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช เจ้าคณะจังหวัดพิษณุโลก คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และเจ้าคณะอำเภอพรหมพิราม ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในระดับพื้นที่และระดับประเทศ

2) กลุ่มนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 3 รูป/คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และผู้บริหารวิทยาลัยสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ ซึ่งมีบทบาทในการศึกษา วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอเชิงวิชาการด้านการเมืองการปกครอง

3) กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและข้าราชการในพื้นที่ จำนวน 6 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก รองนายกเทศมนตรีเทศบาลนครพิษณุโลก นายกเทศมนตรีเมืองอรัญญิก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบึงพระ ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ระกา และเจ้าพนักงานปกครองชำนาญการจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งล้วนเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นในพื้นที่โดยตรง

4) กลุ่มตัวแทนภาคประชาชนและผู้มีประสบการณ์ด้านการบริหารภาครัฐในระดับจังหวัด จำนวน 6 คน ประกอบด้วย อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก อดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิษณุโลก และ

บุคลากรทางวิชาการในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายและมีประสบการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับบริบทของจังหวัดพิษณุโลก

ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ตรงในบริบทของจังหวัดพิษณุโลก จึงสามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมือง เชิงพุทธและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีได้อย่างครอบคลุมและเป็นรูปธรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการศึกษาเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปและการจัดทำรายงาน ซึ่ง Creswell อ้างว่า การได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลในเวลาเดียวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเป็นประโยชน์ในด้านการช่วยให้เห็นภาพหรือโครงสร้างของการศึกษา ดังนั้นเมื่อสัมภาษณ์เสร็จ จึงมีการถอดคัลปิวิเคราะห์ออกมาให้รวดเร็วและทำการสังเคราะห์เพื่อให้ข้อมูลสามารถสนับสนุนและอ้างอิงในส่วนต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้คำถามการวิจัยเป็นตัวตั้ง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทั่ว ๆ ไปต้องมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพตามข้อคำถามในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตของเนื้อหาการวิจัย (Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L., & Hanson, W. E., 2003)

6. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิษณุโลก

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก 6 ประเด็น ประกอบด้วยดังนี้

1. หลักนิติธรรม พบว่า ผู้บริหารควรมีแนวทางคือต้องสนับสนุนบุคลากรที่ทำงานดี มีผลงานดีและลงโทษบุคลากรที่ปฏิบัติตนไม่เป็นไปในทางชอบธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการแต่งตั้งตัวแทนประชาชนให้เข้าไปบริหารบาเสนอแนะร่วมอนุมัติการจัดซื้อจัดจ้างตามโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกโครงการ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ผลการจัดซื้อจัดจ้างให้ประชาชนได้รับทราบทุกครั้งอย่างเปิดเผยและสม่ำเสมอทุกโครงการ ชี้แจงข้อมูล

เกี่ยวกับข้อบัญญัติระเบียบราชการเกี่ยวกับหน่วยงานให้ประชาชนได้ทราบอย่างชัดเจนเพื่อประชาชนจะได้รับรู้ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปตรวจสอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้ปฏิบัติมาแต่ละปีงบประมาณอย่างเปิดเผยสม่ำเสมอเพื่อคลายข้อสงสัยจากการปฏิบัติงานแก่ประชาชนทราบทั่วกัน

2. หลักคุณธรรม พบว่า หลักคุณธรรมที่สำคัญในการบริหารองค์กรคือการปฏิบัติงานด้วยความจริงใจในการให้บริการและนำความรู้ความสามารถของตนเองมาปรับใช้ในการให้บริการประชาชนที่มาเข้ารับบริการโดยไม่เลือกปฏิบัตินั้นมาควบคู่กับการทำงานตนเองในการสื่อสารให้ประชาชนได้รู้ได้เห็นตามความเป็นจริงทุกประการ นอกจากนี้ผู้บริหารควรตระหนักถึงการให้ความเคารพคนชราและเคารพในสิทธิส่วนบุคคล ปฏิบัติตนต่อผู้มารับบริการไม่ว่าจะเป็นใครควรให้การบริการที่เท่าเทียมกัน เคารพนับถือความเชื่อของผู้ใช้บริการที่มีความหลากหลาย เช่น ภาษา วัฒนธรรม และศาสนา ในการปฏิบัติงานโครงการ วางนโยบาย หลักเพื่อให้การบริการประชาชน สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม ไม่สร้างภาระจนเกินความจำเป็น บุคลากรต้องทำความเข้าใจกับตำแหน่งและหน้าที่รับผิดชอบของตนเองจะทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ รู้จักการเสียสละมีน้ำใจการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย

3. หลักความโปร่งใส พบว่า องค์กรควรมีกระบวนการทำงานที่เปิดเผยตรงไปตรงมาสามารถตรวจสอบได้และสามารถชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย บุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กรได้อย่างทั่วถึง และข้อมูลมีความถูกต้อง โดยให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องได้ มีการเปิดเผยข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัยและสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารขององค์กร องค์กรมีระบบการร้องเรียนร้องทุกข์ที่มีประสิทธิภาพสูง องค์กรบริหารงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีการสรุปและเปิดเผยต่อสาธารณชน ภายหลังเข้ารับตำแหน่ง กำหนดวิสัยทัศน์การบริหารงานเป็นธรรม สร้างทีมงานบริหารเครือข่ายในภาคสังคม ภาคราชการเทคโนโลยีและสารสนเทศ มีคุณธรรม จริยธรรม ทำงานเพื่อประชาชนและประพัตติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4. หลักการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟัง

ความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ยังขาดความรู้และประสบการณ์ เทคนิควิธีการถ่ายทอดเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

5. หลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยไม่ละทิ้งงาน โดยการจัดประชุมเฉพาะภายในส่วนราชการของเทศบาลเดือนละหนึ่งครั้งเพื่อร่วมกันพิจารณาภาพรวมทั่วไป และปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การบริหารงานเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด การบริหารนั้นจะมีการประชุมฝ่ายบริหารกับหัวหน้าส่วนราชการเป็นประจำทุกเดือน มีการติดตามและประเมินผลหลังการจัดกิจกรรม ผู้บริหารมีการยอมรับผลที่เกิดจากการตัดสินใจและการกระทำการบริหารงานส่วนใหญ่จะใช้หลักความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน โดยเฉพาะปัญหาความเดือดร้อนเร่งด่วนเทศบาลจะรีบเข้าไปดำเนินการอย่างทันที

6. หลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้บริหารควรมีมาตรการในการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรอย่างคุ้มค่าโดยการใช้สิ่งของที่สามารณำกลับมาใช้ซ้ำได้ การประหยัดไฟโดยการเปิดเครื่องปรับอากาศตอนเก้าโมง และปิดในช่วงพักกลางวันที่ไม่มีคนอยู่ในสำนักงาน และปิดก่อนเวลาเลิกงาน ผู้บริหารท้องถิ่นส่วนใหญ่มองว่าบุคลากรในเทศบาลมีการทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่คุ้มค่ากับผลสัมฤทธิ์ของงานที่ การสนับสนุนให้พนักงานทำหน้าที่แทนกันได้ช่วยงานกันได้หากคนไม่พอ พนักงานหนึ่งคนต้องปฏิบัติงานให้ได้ในหลาย ๆ หน้าที่ ให้รู้งานอย่างละเอียด โดยวิธีการจูงใจให้พนักงานมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน

ผู้วิจัยสรุปประเด็นหลักเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี 7 ประเด็น ประกอบด้วยดังนี้

1. หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบว่า การทำงานร่วมกันของคนในองค์กรจะต้องมีการพบปะประชุมปรึกษาหารือกันสม่ำเสมอ เพื่อแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การร่วมประชุมทำให้สังคมเกิดความเข้าใจกัน ทุกปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ เพื่อหาข้อยุติร่วมกันจะได้มติที่ทุกคนพอใจ การประชุมกันเนืองนิตย์นั้นก็คือมีความสอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี การประชุมร่วมมีวางแผนงานประจำอย่าง

ต่อเนื่องโดยพร้อมเพรียงกัน ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ยึดระเบียบกฎหมายเป็นสำคัญและมุ่งสร้างผลงานในการประกวดประเมินต่าง ๆ เพื่อเป็นการยกระดับพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับ

2. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พบว่า การพร้อมเพรียงกันทำกิจกรรมใดแล้วสามัคคีและมีความรับผิดชอบในการทำนั้น ๆ เป็นการรักษากฎระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของผู้หน้าที่จะแสดงให้เห็นผู้ตามปฏิบัติตามและเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธา การพร้อมกันเพื่อร่วมกันทำหน้าที่ ทำให้ประชาชนเห็นพลังของตัวแทน ที่ทำหน้าที่แทนตนว่าเลือกคนไม่ผิด มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนก็จะเป็นผู้พิจารณานักการเมืองที่ทำหน้าที่ด้วยความมีระเบียบวินัย ควรเข้าประชุมและเลิกประชุมโดยพร้อมเพรียงกัน หากผู้ใดผู้หนึ่งเลิกประชุมไปก่อน อาจจะทำให้องค์กรประชุมไม่ครบ เป็นปัญหาต่อเนื่องในกรณีที่ต้องมีการลงมติอีกด้วย

3. ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ พบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ควรยึดถือข้อบัญญัติและระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์กรตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทย พระราชบัญญัติที่กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารที่ดีต้องเป็นผู้นำในการรักษากฎข้อบังคับให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนทั่วไป เป็นคุณสมบัติของผู้นำที่ดี ผู้บริหารต้องรักษากฎให้ประชาชนรู้เห็น มีการกระทำเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้เกิดความไว้วางใจของประชาชน ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในกฎข้อบังคับและใช้กฎหมายเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป ผู้บริหารที่ดีจะต้องปฏิบัติตามกฎที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ละเมิดข้อห้ามต่าง ๆ หรือดเว้นการปฏิบัติเพื่อความพอใจของคนใดคนหนึ่ง การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับของชุมชน และบ้านเมือง

4. เคารพนับถือผู้ใหญ่ พบว่า การบริหารขององค์กรที่ดีควรชี้แจงให้บุคลากรทุกคนทราบแนวทางและแบบแผนในการปฏิบัติงานภายในองค์กรโดยยึดถือหลักข้อปฏิบัติของทางองค์กรอย่างเคร่งครัดจึงจะทำให้ประชาชนเกิดความศรัทธาและมีความไว้วางใจผู้นำทางการเมือง ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจะต้องทำให้ประชาชนในพื้นที่ไว้วางใจต่อผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น ผลตอบแทนคือความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันของคนในพื้นที่การปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา เพื่อให้บรรลุไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร และเพื่อให้บรรลุภารกิจที่ผู้บังคับบัญชาได้มอบหมายให้ด้วยความซื่อสัตย์ขยันหมั่นเพียร ประชาชนใน

พื้นที่เกิดความผาสุกเมื่อหน่วยงานจะเข้าดำเนินการหรือพัฒนาในด้านใดต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้เข้าร่วมต้องมีนโยบายที่ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้

5. ไม่ลู่แก่อำนาจ พบว่า ผู้บริหารต้องไม่ใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองไปรังแก บังคับ เสรีภาพของประชาชนข้าราชการหรือชาวบ้าน ทนต่ออำนาจกิเลส และปฏิบัติงานโดยอาศัยหลักพรหมวิหาร 4 ผู้บริหารที่ดีพึงระวังตนโดยการข่มจิตคิดวิเคราะห์ไม่พึงกระทำตามความต้องการของตนเอง ยับยั้งชั่งใจก่อนการตัดสินใจใด ๆ การตัดสินใจอนุมัติโครงการหรือกิจกรรมงานใด ๆ ของท้องถิ่นต้องได้รับความยินยอมร่วมมือร่วมใจจากประชาชนในพื้นที่ ไม่ทำกิจการใดโดยพลการกระทำโดยอยู่ภายใต้กฎหมาย อย่างมีคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดเกียรติ ร่วมประชุมไม่แสดงอาการโกรธในที่ประชุม ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย จะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ไม่หลงในอำนาจ

6. ให้ความเคารพนับถือบูชาและบำรุงรักษาพุทธสถาน พบว่า ให้การสักการะเคารพ นับถือ บูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนต้องร่วมกันดูแลสิ่งที่ในพื้นที่มี ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศาสนวัตถุ เช่น วัดวาอาราม หรือหน่วยงานราชการที่เป็นที่พึ่งของประชาชนในการเป็นที่ยึดเหนี่ยวและเป็นศูนย์รวมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามของท้องถิ่นการยอมรับสิ่งที่มีในพื้นที่ ผสานความร่วมมือกับชาวบ้านในการอนุรักษ์ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เข้าร่วมกิจกรรม ประเพณี ของท้องถิ่น รักในสิ่งที่ชาวบ้านนับถือและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจและสนใจปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่และสามารถนำมาแก้ไขให้ประชาชนพอใจได้

7. ดำรงรักษาความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืน พบว่า ผู้บริหารที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ มีจิตอาสาต่อท้องถิ่นชุมชนสังคม จะเป็นผู้ที่สามารถสร้างความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืนได้ และได้รับการคุ้มครองจากประชาชน เลือกก็สมัยก็ได้ทุกสมัย จะเป็นนักการเมืองที่นั้งในใจของประชาชน ก่อนได้รับเลือกเป็นคนแบบไหนเมื่อได้รับเลือกก็ยังเข้าหาประชาชนเช่นเดิม ผู้บริหารร่วมกันตั้งใจสนับสนุนคนดี สนับสนุนให้นักการเมืองเป็นคนดีเข้ามาบริหารประเทศโดยสนับสนุนมวลชนที่มีจิตอาสาที่มีจิตใจเอื้ออาทร ให้ช่วยเหลือสังคมช่วยงานประเพณี วัฒนธรรมสม่ำเสมอ ปกป้องคนดี ส่งเสริมคนดี เลือกผู้ที่มีความสามารถและมีความชอบธรรมในการปฏิบัติงานเข้าร่วมทำงาน

จากผลการศึกษาพบว่า หลักธรรมาภิบาลและหลักภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอภิธานิยธรรมมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกันอย่างชัดเจน โดยหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ทำหน้าที่เป็นกรอบแนวทางในการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ขณะที่หลักภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธตามหลักอภิธานิยธรรม 7 ประการ ทำหน้าที่เป็นกลไกภายในที่หล่อหลอมพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้นำให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีคุณธรรมและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ หลักการหมั่นประชุมและความพร้อมเพรียง สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของธรรมาภิบาล หลักการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการไม่ลุแก่อำนาจ สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและความโปร่งใส ส่วนหลักการเคารพผู้ใหญ่ การบำรุงรักษาศาสนสถาน และการดำรงความผาสุกของสังคม สะท้อนถึงหลักคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธจึงเป็นรากฐานสำคัญที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กร : กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผู้นำทางการเมืองที่ดีควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับองค์กรได้อย่างเหมาะสม สามารถกำหนดนโยบายที่ทันต่อเหตุการณ์ บ้านเมืองในปัจจุบันอย่างชัดเจนในการบริหาร การยืนยันเจตนารมณ์ของความเป็นผู้นำที่โปร่งใส ตรงไปตรงมาและยึดยืนกับหลักการซึ่งสอดคล้องกับหลักการพุทธเจ้าเป็นหลักการพุทธศาสนา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรผู้ใต้บังคับบัญชาและประชาชนในการประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาทของตนให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์นำปัญหาที่ได้รับทราบนำไปปฏิบัติดำเนินการแก้ไข การใช้อำนาจ อิทธิพลอย่างถูกต้องไม่ผิดกฎหมายควรจะเป็นอย่างไรอำนาจเก่าและอำนาจใหม่สามารถเข้ากันได้หรือไม่ ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นผู้บริหาร ต้องมีความโปร่งใสในการนำหรือปฏิบัติหน้าที่ องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นควรปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและนโยบายของหน่วยงานให้เป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในปกครอง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประพฤติตนให้เหมาะสมกับบทบาทบริหารงานอย่างมีคุณธรรมแก่ประชาชนและบุคลากรภายใต้ปกครองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร้องทุกข์ และนำปัญหาที่ได้รับทราบนำไปปฏิบัติดำเนินการแก้ไขให้มากที่สุด มีการรายงานผลการดำเนินการเกี่ยวกับข้อร้องเรียนของประชาชนที่ได้รับทราบพนักงานเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรประพฤติตัวอยู่ในระเบียบวินัยใช้ทรัพยากรในสำนักงานอย่างประหยัดเพื่อลดค่าใช้จ่ายจากเงินโครงการและงบประมาณที่ได้ในแต่ละปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา หนึ่งมี (2561) พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น คือการพัฒนาภาวะผู้นำโดยใช้ “SHADED Model” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยูร เจนตระกูลโรจน์ (2563) พบว่า การสร้างจิตสำนึกด้วยกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง การประยุกต์พุทธวิธีในการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเปิดประสบการณ์ของผู้เรียน การสะท้อนเชิงวิพากษ์ การสนทนา โดยใช้เหตุผลต่อมุมมองด้านสิ่งแวดล้อมที่ให้ความสำคัญกับการอยู่กับสิ่งแวดล้อมด้วยความมี เมตตากรุณาต่อทุกสรรพชีวิต ซึ่งงานวิจัยที่ยังได้อธิบายถึงคุณลักษณะของผู้นำของสุวรรณ์ แก้วนะ (2564) พบว่า 1) คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการศึกษาคูณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล พบว่า การวางแผน จัดการองค์กร สั่งการ ประสานงาน ควบคุมงาน ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ

2. หลักอุปนิทานิยธรรมเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารควรยึดถือและนำไปปฏิบัติเพื่อสร้างระเบียบที่ดีของสังคมในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรและบุคคลนั้นมีความสำเร็จและความมั่นคงของหมู่คณะ การที่ผู้นำรับรู้ปัญหา มีการสนทนากันเป็นประจำเมื่อใกล้วันที่จะประชุมต้องเข้าร่วมการประชุมหรือปราศรัยอย่างสร้างสรรค์ อย่าให้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพูดจา การสื่อสาร การประสานงานที่ไม่เหมาะสม หากผู้นำไม่หลงแก่อำนาจให้เกียรติประชาชน อุทิศการทางการเมืองที่ได้รับการสั่งสมมาจากข่าวหรือคนใกล้ชิด ที่จะเป็นแรงผลักดันให้สมาชิกเกิดการตื่นตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเมืองท้องถิ่นเป็นระบบอุปถัมภ์ ผู้นำไม่ลุแก่อำนาจให้

เกียรติร่วมประชุมไม่แสดงอาการบังคับสมาชิกส่วนน้อยยอมรับมติที่ประชุม ร่วมประชุมแสดงกำหนดมติแนวปฏิบัติที่เหมาะสมทางการเมืองร่วมประชุมไม่แสดงอำนาจข่มสมาชิกในที่ประชุมสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานของคนในชุมชนทั้งภายในและภายนอกและไม่ลบหลู่พลังกรรมอันชอบธรรม ซึ่งเคยให้เคยทำแก่เจติยสถานเหล่านั้น หมายถึง ให้การสักการะ เคารพ นับถือ บูชาและปกป้องรักษาปูชนียสถานที่สำคัญของชุมชนนั้น ๆ โดยทั่วถึงทั้งหมดเพื่อให้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์รวมใจของหมู่ชนเร้าให้ทำดี และไม่บั่นทอนผลประโยชน์ที่เคยอุปถัมภ์บำรุงเจติยหรือปูชนียสถานเหล่านั้นไม่ละเลยพิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณีที่ดั่งงาม รวมถึงตั้งใจสนับสนุนคนดี ปกป้องคนดีส่งเสริมคนดีเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภูสิทธ์ ภูคำชะโนด (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมพัฒนาเชิงพื้นที่และกิจกรรมส่วนรวมของหน่วยงานรัฐที่จัดให้กับประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมามีความคิดเห็นว่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกันหรือระบบอุปถัมภ์นั้นยังเป็นพฤติกรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ในสังคมไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2561) พบว่า นักการเมืองขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมืองแล้วมักจะก่อปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมิได้รับความเป็นธรรมของกลุ่มธุรกิจที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับรัฐบาล การกำหนดนโยบายต่าง ๆ อาจเอื้อต่อกลุ่มทุนรัฐบาลด้วย และทำให้การออกนโยบายต่าง ๆ ได้ประโยชน์กับคนเพียงบางกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกับพระสมุห์ อุทัย อุทัยเมธี (2561) พบว่า ปัญหาทางการเมืองที่เป็นชนวนเหตุของความขัดแย้ง แดกความสามัคคี อันนำมาสู่ความแตกแยกทางการเมือง ลูกหลานไปสู่การแบ่งกลุ่มแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความขัดแย้ง คือทัศนคติที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคลที่เป็นผู้นำผู้ปกครอง นักวิชาการ หรือนักทฤษฎี ในแง่มุมต่าง ๆ พระพุทธศาสนาเป็นความหวังที่จะนำพาวิถีอารยธรรมไปสู่ การพัฒนาสันติภาพ ตามหลักอปริหานิยธรรม ขณะเดียวกันงานวิจัยของพระมหาพิพัฒพงษ์ จิตธมโม (วงศ์ชาลี) (2565) พบว่า นักการเมืองสามารถสื่อสารให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการแก้ไขปัญหาให้สำเร็จและโน้มน้าวให้ประชาชนเลือกมาเป็นตัวแทนของประชาชนได้โดยประชาชนได้พิจารณาจากการติดตามข่าวสารและนโยบายของพรรคการเมืองทางช่องทางการสื่อสารทุกช่องทางเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและนำมาวิเคราะห์แยกแยะ การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารทางการเมืองเชิงพุทธ โดยการใช้หลัก

สัปปริยธรรม คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล เข้ามาบูรณาการการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิผลในการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง และยังมีนักวิจัยที่สามารถอธิบายจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นโดยงานวิจัยของพระมหานรินทร์ สุรพลบุญ (एमพันท์) (2562) พบว่า หลักธรรมสำหรับผู้นำในการพัฒนาตน การพัฒนาคน การพัฒนางานเพื่อความมั่นคง มั่งคั่งยั่งยืนของตนประชาชนสังคมและประเทศชาติ การพัฒนาสังคมอย่างแท้จริงนั้นจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองเสียก่อน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดพิษณุโลก ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ไว้ดังนี้

ภาวะผู้นำทางการเมืองเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ภาวะผู้นำทางการเมือง	ภาวะผู้นำเชิงพุทธ
บทบาทผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ -เข้าใจหลักกฎหมาย การบริหาร วิสัยทัศน์สร้างสรรค์ สำนึก รับผิดชอบ เสียสละ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต การเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น -ใกล้ชิดประชาชน เข้าถึงได้ง่ายรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ ใส่ใจ ปัญหาหรือทุกข์สุข กำกับติดตามและแก้ไขปัญหา แบบอย่างประชาธิปไตย -ยึดหลักการเป็นสำคัญอาศัยความร่วมมือการมีส่วนร่วม เปิดเผยข้อมูลข่าวสารประสานความแตกต่างให้เกิดประโยชน์ การเป็นนักบริหารมืออาชีพ -พัฒนาตนเองด้านความรู้ มีทักษะแผนยุทธศาสตร์กลยุทธ์ที่ ชัดเจนมีเป้าหมายและตัวชี้วัดในการทำงานอย่างชัดเจน บทบาทอื่นตามสถานการณ์ -มองเห็นเหตุการณ์ คาดการณ์ตัดสินใจใช้ทักษะในการ บริหารได้อย่างเหมาะสม สัน กระทบง่ายต่อผู้รับสารยกระดับ ขีดความสามารถขององค์กร	หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ -ประชุมเป็นประจำตามที่ กำหนดรับฟังความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วม พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม -ปฏิบัติถูกต้องเป็นที่ยอมรับจากทุกคนมีจุดร่วมที่เป็นมติสามารถ ให้งานดำเนินร่วมกันยึดหลักสามัคคีธรรม ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ -ยึดหลักกฎระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีของหมู่ คณะไม่สร้างกติการะเบียบกฎหมายที่ไม่จำเป็นขึ้นมา เคารพนับถือผู้ใหญ่ -ยอมรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะซึ่งกันและกันเมตตา ช่วยเหลือ มีความเชื่อถือ เคารพและความศรัทธา ไม่ลุแก่อำนาจ -ให้เกียรติ คู่มครอง ไม่ข่มเหง ส่งเสริมสิทธิและพัฒนาศักยภาพหา แนวทางแก้ไขอย่างจริงจัง เคารพนับถือบูชาบำรุงรักษาพุทธสถาน -การรักษาดูแลที่ เหมาะสมส่งเสริมและอนุรักษ์ประเพณีและ วัฒนธรรมสร้างศรัทธาและจิตสำนึกในการปฏิบัติ ดำรงรักษาความผาสุกให้คงอยู่อย่างยั่งยืน -การเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี การรักษาคณติ
↓ การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ↓	
หลักนิติธรรม -ปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้องออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเป็นธรรมตัดสินหรือแก้ปัญหาโดยยึดหลักความเสมอภาค หลักคุณธรรม -ถูกต้องดีงามเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยสร้างมาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม หลักความโปร่งใส -ปรับปรุงระบบการทำงานขององค์กรเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้รายงานผลการปฏิบัติงานให้ประชาชนอย่างสม่ำเสมอส่งเสริมการตรวจสอบการปฏิบัติงาน หลักการมีส่วนร่วม -ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมรับรู้และเสนอแนะความคิดเห็นร่วมตัวจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในภาคประชาสังคม หลักความรับผิดชอบ -ยึดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ใส่ใจปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงาน หลักความคุ้มค่า -คิดวิเคราะห์ข้อมูลถือความคุ้มค่าในเชิงงบประมาณ รมรณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่า	

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพควรบูรณาการแนวคิดภาวะผู้นำเชิงพุทธเข้ากับหลักธรรมาภิบาล เพื่อเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยเน้นทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มีการใช้หลักพุทธธรรมในการประยุกต์สำหรับการกำหนดองค์ประกอบในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ เพื่อให้หลักพุทธธรรมมีความสำคัญในทางปฏิบัติควบคู่กับหลักธรรมาภิบาล
2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณาปรับประยุกต์การใช้หลักพุทธธรรมคู่กับธรรมาภิบาลในการกำหนดนโยบาย หรือการสร้างตัวชี้วัดสำหรับองค์กรเพื่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล
3. หน่วยงานภาครัฐควรผลักดันนโยบายที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรเป็นนโยบายที่มีความเฉพาะเจาะจงและเหมาะสมกับลักษณะท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานระดับจังหวัดสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเกณฑ์ตัวชี้วัดและหลักสูตรฝึกอบรมด้านภาวะผู้นำทางการเมืองเชิงพุทธ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ให้กับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในสังกัด เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และทักษะในการบริหารงานอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ
2. องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล อาจนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กร โดยจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายความร่วมมือร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานทาง

พระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทาง ในการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำและการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และกฎระเบียบของสังคม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- โชคสุข กรกิตติชัย. (2561). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2561). ภาวะผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(3), 298-314.
- ประยูร เจนตระกูลโรจน์. (2563). การเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกอย่างยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธวิธี. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 295-313.
- พระมหานรินทร์ สุรพลโย (एमพันธ์). (2562). การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมเพื่อพัฒนาจริยธรรมทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 2(1), 27-37.
- พระมหาพิพัฒพงศ์ จิตธมโม (วงศ์ชาลี). (2565). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารของนักการเมืองไทย. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 23(2), 149-158.
- พระสมุห์อุทัย อุทัยเมธี. (2561). กระบวนการสามัคคีตามหลักอปริหานิยธรรม. *วารสาร มจร นครน่านปริทรรศน์*, 2(1), 121-137.

- ไพบูลย์ สุขเจตน์. (2563). การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 7(10), 235-247.
- ภูสิทธิ์ ภูคำชะโนด. (2562). การพัฒนาชุมชนวิถีประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล: หลักความโปร่งใสของประชาชนในพื้นที่เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(4), 278-279.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2552, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง, หน้า 26-27.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). จริยธรรมของนักการเมืองในระบบการเมืองไทย. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(1), 67-81.
- สรพสิทธิ์ ชมภูซ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). การทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: เงื่อนไขและการป้องกัน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(10), 423-440.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมจังหวัดพิษณุโลก ประจำปี 2565. เข้าถึงได้จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220920155233.pdf#:~:text=%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%A9%E0%B8%93%E0%B8%B8%E0%B9%82%E0%B8%A5%E0%B8%81%20157%20814%203%2C792%2019%2C519%2021%2C243%202%2C672%2048%2C197.%20%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94
- สุปัญญา สุนทรนนท์ และคณะ. (2558). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(2), 133-146.
- สุวรรณ แก้วนะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารสังคมปริทรรศน์ มจร*, 10(3), 101-112.

อัคพงษ์ สุขมาตย์ และคณะ. (2560). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ภายใต้กรอบการศึกษาประเทศไทย. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 16(2), 1-7.

Creswell. J. W. Plano Clark. V. L. Gutmann. M. L. & Hanson. W. E. (2003). *Advanced Mixed Methods Research Designs*. Thousand Oaks, CA : Sage Publications.